

Ryszard Brykowski

Sprawozdanie z posiedzenia Rady Ochrony Dóbr Kultury powiatu ustrzyckiego

---

Ochrona Zabytków 23/2 (89), 133-135

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE Z POSIEDZENIA RADY OCHRONY DÓBR KULTURY POWIATU USTRZYCKIEGO

Pierwsze inauguracyjne posiedzenie Rady Ochrony Dóbr Kultury przy Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Ustrzykach Dolnych¹ odbyło się w dniu 29 grudnia 1969 r. Jest to już druga powiatowa Rada powołana w terenie województwa rzeszowskiego. Pierwsza powstała prawie rok wcześniej przy Prezydium PRN w Przemyślu, a działalność jej jest niezwykle ożywiona. Do najważniejszych zadań Rady należy opiniowanie, a w miarę możliwości daleko nawet posunięty udział przy opracowywaniu rocznych i wieloletnich planów w dziedzinie ochrony i konserwacji zabytków oraz muzealnictwa i udzielanie wszelkiej możliwej pomocy w realizacji tych planów.

Przewodniczącym Rady jest Powiatowy Konserwator Zabytków. Przewodniczącą Rady Ochrony Dóbr Kultury w Ustrzykach i Przemyślu jest wieloletni konserwator zabytków obu powiatów — mgr Maria Ziębińska. Na pozostałych członków Rady, których kadencja trwa trzy lata, Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Ustrzykach Dolnych powołało: mgr. Ryszarda Brykowskiego z Instytutu Sztuki PAN w Warszawie, inż. arch. Łukasza Juraszyńskiego — kierownika Powiatowej Pracowni Urbanistycznej w Ustrzykach, kustosa Aleksandra Rybickiego — dyrektora Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku i mgr. Jerzego Tura z Muzeum Okręgowego w Rzeszowie. W zebraniu uczestniczyli również m.in. przedstawiciele Konserwatora Wojewódzkiego, Wydziału Kultury PRN, KP PZPR oraz Powiatowego Ośrodka Sportu, Turystyki i Wypoczynku „Połoniny”. Zabrakło niestety przedstawiciela Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków. W programie posiedzenia znalazły się trzy podstawowe dla ochrony zabytków na tym terenie problemy.

1. Stan zachowania zabytków architektury powiatu ustrzyckiego oraz najpilniejsze potrzeby i zadania w zakresie ich ochrony. Referentka — mgr M. Ziębińska — poruszyła bardzo szeroki wachlarz spraw, które dotyczyły m.in.; zabezpieczenia pozostałych relikwów murowanej architektury zabytkowej (głównie ruin cerkwi), ochrony pozostałości drewnianego budownictwa świeckiego zanikającego w zastraszającym tempie, konserwacji zabytków drewnianej architektury cerkiewnej, (omówiono zarówno przykłady pozytywne w tej dziedzinie, jak również katastrofalny stan szeregu obiektów, np. w Czarnej PGR, Krościenku, Paniszczewie, Skorodnem), budżetu oraz planu prac konserwatorskich na rok 1970, konieczności dokonania wyboru pomiędzy konserwacją in situ a poprzez skanseny, dalszej działalności w kierunku pozyskiwania użytkowników i opiekunów dla obiektów zabytkowych, potrzeby usprawnienia pracy konserwatora mającego swą siedzibę w Przemyślu.

2. Stan badań oraz dokumentacja zabytków architektury powiatu ustrzyckiego w Archiwum Biura Dokumentacji Zabytków przy Wojewódzkim Konserwatorze Zabytków w Rzeszowie. Wypowiedź referentki mgr B. Tondos wykazała, że istniejąca dokumentacja jest niekompletna, a przede wszystkim — że jest niedostępna dla Powiatowego Konserwatora w jego pracach bieżących. Stąd istnieje konieczność powielenia materiałów znajdujących się w posiadaniu Biura Dokumentacji Zabytków w Rzeszowie (kartoteki, fotografie, plany) oraz w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku (tzw. skrócona inwentaryzacja budownictwa świeckiego), przy równoczesnym kontynuowaniu tych prac dokumentacyjnych w terenie oraz prowadzeniu systematycznych badań architektonicznych, mykologicznych i in. dla obiektów, które znajdują się w pięcioletnim planie konserwatorskim.

3. Dwie koncepcje cerkiewnego skansenu w Bieszczadach. Pierwszy referent — mgr R. Brykowski — argumentując rozlicznymi względami przeciwstawił się dotychczasowym projektom „tradycyjnego” skansenu, zlokalizowanego w jednym miejscu (Smolnik, Berehy Górne i in.) i przedstawił swą publikowaną² już kon-

¹ Rady Ochrony Dóbr Kultury powoływane są w oparciu o Ustawy o Radach Narodowych z dn. 25 stycznia 1958 r. (Dz. U. 1963, nr 29, poz. 172) oraz o ustawy o ochronie dóbr kultury i o muzeach z dn. 15 lutego 1962 r. (Dz. U. 1962, nr 10, poz. 48). Zakres działania i organizację Rad określa Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dn. 8 lipca 1963 r. (Mon. Polski 1963, nr 56, poz. 281).

² R. Brykowski, Bieszczadzki skansen cerkiewny, „Ochrona Zabytków” XXII (1969) nr 2, s. 134.

cepcję bieszczadzkiego skansenu cerkiewnego, usytuowanego wzdłuż Wielkiej (a w przyszłości również wzdłuż Małej) Obwodnicy Bieszczadzkiej. Skansen ten wchłonąłby wszystkie znajdujące się jeszcze przy pętli, obecnie niezagospodarowane, obiekty zabytkowe, a jednocześnie objąłby nowe, przenoszone zabytki lokalizowane na miejscach, gdzie dawniej znajdowały się cerkwie. Wypowiedź ta, rozszerzona w stosunku do publikacji kończyła się wstępnym omówieniem programu działania oraz form organizacyjnych tak pomyślanego skansenu. Drugi referent — inż. arch. W. Niezgoda — przedstawił projekt skansenu zlokalizowanego wprawdzie w pewnej odległości od głównej trasy bieszczadzkiej, ale za to w bardzo krajobrazowo interesującym miejscu — wzdłuż Potoku Caryńskiego. Ekspozycja cerkwi w tym skansenie byłaby zorganizowana tradycyjnym sposobem, z tą jedynie innowacją, że obiekty nie byłyby lokalizowane bezpośrednio obok siebie, a rozrzucone w grupach po 2—4 cerkwie wzdłuż drogi, na obszarze długości ok. 3 km.

Po ożywionej dyskusji, odbywającej się bezpośrednio po każdym z wymienionych wyżej referatów, wysunięto szereg propozycji i postulatów oraz podjęto kilka uchwał.

Przede wszystkim postanowiono zapoznać Prezydium PRN z aktualną sytuacją w zakresie ochrony zabytków i innych dóbr kultury, na terenie powiatu, poprzez opracowanie długofalowego planu działania i przedstawienie go do zatwierdzenia. W planie tym, obok analizy aktualnego stanu zachowania, znalazłyby się również: krótka charakterystyka zespołów zabytkowych z wartościującą oceną dla poszczególnych obiektów; omówienie potrzeb w zakresie ich konserwacji wraz z przewidywanymi nakładami finansowymi; różne propozycje zagospodarowania konkretnego zabytku.

W sprawie ochrony resztek budownictwa mieszkalno-gospodarczego, głównie drewnianego, zobowiązano Konserwatora Zabytków do ponownego przedyskutowania z odpowiednimi czynnikami istniejącej możliwości wykorzystania zabytkowych budynków na cele turystyczne. Wysunięto też propozycję organizowania w zabytkowych budynkach tzw. „izb regionalnych” poświęconych dziejom danej wsi (ze szczególnym uwzględnieniem historii ostatniej wojny), miejscowym tradycjom i obrzędom, dawnemu folklorowi i kulturze materialnej oraz współczesnym przemianom gospodarczo-społecznym. W szczególnych wypadkach postanowiono dążyć do wykupienia niektórych obiektów, a w bardziej drażliwych — do zmiany właściciela w oparciu o ustawę o ochronie dóbr kultury.

Postanowiono jeszcze w bieżącym roku „zagospodarować” zabytki położone zwłaszcza przy pętli bieszczadzkiej oraz w jej pobliżu, przez założenie tablic informujących o historii i wartości danego obiektu oraz drogowskazów doprowadzających do niego turystę. Państwowy Ośrodek Sportu, Turystyki i Wypoczynku „Połoniny” zobowiązał się znaleźć na ten cel odpowiednie fundusze.

Postanowiono także zwrócić się do wypróbowanego przyjaciela i opiekuna zabytków — Zjednoczonych Zespołów Gospodarczych „Inco” — z prośbą o wykonanie w czynie społecznym przez Dział Instruktażu Terenowego w Warszawie opinii i ekspertyz mykologicznych dla kilku obiektów zabytkowych, które będą remontowane lub zabezpieczone w najbliższym czasie.

Rada Ochrony Dóbr Kultury, przy gorącym poparciu pozostałych uczestników spotkania, podjęła uchwałę zabezpieczenia in situ, nawet w sposób prowizoryczny, maksymalnej liczby obiektów zabytkowych, a wśród nich w pierwszej kolejności cerkwi w Skorodnem, Krościenku, Czarna PGR. Równocześnie stwierdzono konieczność stopniowego urządzania i zagospodarowania wyremontowanych już obiektów i udostępniania ich turystom. Jako pierwsze wytypowano cerkwie w Lutowiskach i Równi.

Następna uchwała dotyczyła zabezpieczenia (jako trwałe ruiny) tych pozostałości murowanych cerkwi i dzwonnicy, które położone są przy szlakach turystycznych, oraz zachowania w całości murowanych cerkwi w Strwiążku i Ustrzykach Dolnych. W sprawie tego ostatniego zabytku postanowiono zwrócić się do Prezydium PRN z prośbą o ponowne przeanalizowanie sposobu dalszego użytkowania obiektu i odstąpienia od planów jego rozbiórki.

W jednej z kolejnych uchwał skierowano pod adresem Wojewódzkiej Rady Narodowej w Rzeszowie oraz Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków postulat przyspieszenia decyzji w sprawie ewentualnego powołania bieszczadzkiego skansenu cerkiewnego, gdyż praktycznie dopiero wówczas, zależnie od treści uchwały, będzie można opracować właściwy program w zakresie ochrony drewnianej architektury cerkiewnej i to nie tylko na terenie powiatu ustrzyckiego.

Ryszard Brykowski

PATRONAT SPOŁECZNY ZZG INCO NAD BUDOWNICTWEM LUDOWYM

W dniu 13 grudnia 1969 r. odbyło się w Warszawie spotkanie Dyrekcji Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki, Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków i dyrektorów muzeów etnograficznych z Dyrekcją Zjednoczonych Zespołów Gospodarczych Inco. Celem spotkania było podsumowanie osiągnięć ZZG Inco, a w szczególności Zespołu Chemii i jego Działu Instruktażu Terenowego, w zakresie ochrony zabytkowego budownictwa drewnianego oraz wytyczenie zasad dalszej współpracy. Spotkaniu przewodniczył mgr Jerzy Tymiański — dyrektor ekonomiczny Zarządu Przemysłu i Handlu ZZG Inco.

Mgr Mieczysław Ptaśnik, — dyrektor Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków, w przemówieniu inauguracyjnym omówił doniosłe znaczenie problemu zachowania zabytkowego budownictwa drewnianego w Polsce. Proces uprzemysłowienia kraju, stały wzrost budownictwa na wsi, mimo pozytywnego w swej istocie charakteru zagrażają budownictwu ludowemu i krajobrazowi wsi. Jesteśmy świadkami całkowitego zanikania form budownictwa ludowego; jest to proces nieunikniony. Fakt ten nakłada na służbę konserwatorską obowiązek zachowania i utrwalenia dla przyszłych pokoleń najbardziej cennych i charakterystycznych przykładów drewnianej zabudowy wsi. W ciągu ostatnich kilku lat znacznie wzrosło zrozumienie dla tej sprawy. Wyraziło się to między innymi utworzeniem szeregu parków etnograficznych i remontem cenniejszych budynków w terenie. Ze szczególnym zrozumieniem spotkały się organa konserwatorskie ze strony ZZG Inco. Dział Instruktażu Terenowego Zespołu Chemii nie tylko nawiązał ścisłą współpracę z konserwatorami i dyrekcjami parków etnograficznych, lecz zorganizował szeroko zakrojone badania nad skutecznością własnych produktów. Dział Chemii włożył znaczny wysiłek w modyfikację produktów i instruktaż terenowy.

Ponad dwunastoletnia, bezkonfliktowa współpraca z ZZG Inco w dziele ochrony naszych ludowych dóbr kultury została wysoko oceniona przez kierownictwo resortu. Dziękując za współpracę dyrektor Ptaśnik wyraził przekonanie, że przyszłość przyniesie jeszcze lepsze wyniki. Następnie wręczył złote odznaki Za Opiekę nad Zabytkami, nadane przez Ministra Kultury i Sztuki. Odznaki otrzymali: poseł Zenon Komender, dyrektor Naczelny Zarządu Przemysłu i Handlu ZZG Inco Jerzy Rutkowski, pracownicy Działu Instruktażu Terenowego: kierownik Zbigniew Sroczyński, dr Michał Czajnik, inż. Zygmunt Wczelik, mgr inż. Janusz Witrylak.

Dyrektor Jerzy Rutkowski dziękując w imieniu odznaczonych stwierdził między innymi, że podejmując problematykę ochrony drewna Inco miało na względzie przede wszystkim ochronę drewna przemysłowego — zagadnienie jeszcze mało znane. Problem ochrony drewna zabytkowego został jednak bardzo wcześnie spostrzeżony. Posiadając znaczny potencjał produkcyjny i badawczy Inco poważnie zaangażowało się w sprawę ochrony zabytków uznając, że współpraca producenta z czynnikami chroniącymi zabytki jest zaszczytnym obowiązkiem. Inco wypracowało już pewien model współpracy producenta ze specjalistami odbiorcami-konserwatorami zabytków. Inco przechodzi obecnie na wyższy etap tej współpracy — niezależnie od dalszego ulepszania produktów służących do konserwacji zabytków, ZZG Inco chce spełniać rolę patronalną w stosunku do parków etnograficznych.